

ВНЕСОК ВЕТЕРИНАРНИХ ЛІКАРІВ КИЄВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. У РОЗВИТОК ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

М. М. СТЕГНЕЙ, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В. Г. Касяненка
Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: anatomiamm@ukr.net

Анотація. До 1885 року в м. Києві діяла Санітарна комісія, до складу якої входили медичні лікарі і не було жодного ветеринарного лікаря. Лише у 1885 р. Київський губернатор запропонував ввести до складу Санітарної комісії ветеринарного лікаря. Першим ветеринарним лікарем було призначено В. К. Пономарьова (з 1886 р.). Із введенням цієї посади Санітарна комісія міста не визначала сферу діяльності ветеринарного лікаря. Після звільнення В. К. Пономарьова на цю посаду призначено П. М. Генецького.

З відкриттям міських скотобоєнь (1888 р.) ветеринарна санітарія стала займати провідне місце у діяльності ветеринарних лікарів Києва. Вже 20.10.1888 року вийшла «Обов'язкова постанова про міські скотобойні і користування ними». Цією постановою введено одноманітний порядок у забійну справу

У 1899 р. спеціальною підкомісією, під головуванням А. К. Стелпчевського було видано інструкції для ветеринарних лікарів з правил забою тварин та ветеринарно-санітарної експертизи туш та продуктів забою.

Ветеринарні лікарі Києва здійснювали ветеринарно-санітарний нагляд не лише за бойнями, але і за якістю молока і молочних продуктів. Водночас особливу увагу приділяли ступеню забруднення молока бактеріями і механічними домішками.

Ключові слова: Київ, ветеринарно-санітарна діяльність, ветеринарний лікар, скотобойні

Актуальність. Ветеринарно-санітарній організації Києва до кінця ХІХ ст. зовсім не приділялося уваги. Про це свідчить незначна кількість ветеринарного персоналу в Києві, який не міг організувати ветеринарно-санітарну діяльність на належному рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Лише з відкриттям міських скотобоєнь (1888 р.) ветеринарна санітарія стала займати провідне місце у діяльності ветеринарних лікарів. У 1899 р. спеціальною підкомісією, під головуванням А. К. Стелпчевського було видано інструкції для ветеринарних лікарів з правил забою тварин та ветеринарно-санітарної експертизи туш, та

продуктів забою. Тому, актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення передумов започаткування і розвитку ветеринарно-санітарної діяльності в м. Київ кінця ХХ ст.

Мета дослідження – дослідити діяльність ветеринарних лікарів Київських міських скотобоєнь і їх внесок у розвиток ветеринарно-санітарної діяльності в Україні.

Матеріали та методи дослідження. За проведення досліджень використано хронологічний, системний та аналітичний методи. Використаний матеріал Державного архіву м. Києва, архівні справи кафедри анатомії та гістології тварин ім. акад. В. Г. Касьяненка Національного університету біоресурсів і природокористування України та видання періодичної преси.

Результати дослідження та їх обговорення. В Києві ветеринарна санітарія стала займати провідне місце у діяльності ветеринарних фахівців, чисельність яких збільшувалася із кожним роком починаючи з 1882 р.

Зазначу, що до 1885 року в м. Києві діяла Санітарна комісія, до складу якої входили медичні лікарі і не було жодного ветеринарного лікаря. Лише у 1885 р. Київський губернатор запропонував ввести до складу Санітарної комісії ветеринарного лікаря. Першим ветеринарним лікарем призначено В. К. Пономарьова (з 1886 р.). Із введенням цієї посади Санітарна комісія міста не визначала сферу діяльності ветеринарного лікаря. Після звільнення В. К. Пономарьова, на цю посаду призначено П. М. Генецького.

Ветеринарний лікар, у складі Санітарної комісії, проводив розтин трупів тварин, що загинули від інфекційних захворювань, приймав заходи у разі виникнення епізоотій, лікував міських пожежних коней, наглядав за діяльністю підрядчика по прибиранню загиблих тварин і відлову бродячих собак, наглядав за молочною худобою, торгівлею кіньми на кінських і ярмаркових площах, а також за водопоєм і міськими пасовищами.

До 1888 р. в Києві функціонувало 17 невеликих приватних боєнь, розкиданих по всьому місту. Бойні знаходилися в антисанітарному стані і розміщувалися при дворах і брудних коморах, де проводили забій худоби не дотримуючись ветеринарно-санітарних правил забою тварин, обробки і зберігання продуктів забою. Незадовільний ветеринарно-санітарний стан на бойнях викликав незадоволення у міського населення і Київська міська дума вирішила закрити існуючі бойні і відкрити міські скотобойні, тобто сформувати регламентований заклад, який дотримувався б високогуманних завдань і ветеринарно-санітарного стану, відповідальність за виконання яких покладалася на ветеринарних лікарів. У зв'язку з чим для правильної організації ветеринарно-санітарного нагляду в м. Київ 20.10.1888 року вийшла «Обов'язкова постанова про міські скотобойні і користування ними». Цими постановами введено одноманітний порядок у забійну справу.

У м. Києві ветеринарний персонал боєнь підпорядковувався управляючому бойнями (не спеціалісту), чи голові Санітарної комісії (медичному лікарю). Ветеринарні лікарі боєнь не входили до складу

Санітарної комісії чи управи. Майже усі засідання боєнських комісій проходили без участі ветеринарів. На скотобойнях ступінь доброякості м'яса і вік тварини визначалися не колегією боєнських ветеринарних лікарів, а наглядачем за діяльністю боєнь, який вирішував ветеринарні питання, не маючи на це юридичного права. Відповідно з цим, боєнські ветеринарні лікарі не могли виконувати свої професійні обов'язки. Київські міські скотобойні з моменту їх відкриття підпорядковувалися Громадському управлінню міста. Для покращання ветеринарної справи на Київських скотобойнях, ветеринарні лікарі виступали за підпорядкування боєнь Міністерству внутрішніх справ.

З моменту відкриття (1888 р.) бойні розділялися на чотири відділи: камерна бойня; павільйонна бойня, або кошерна; бойня для дрібних тварин; свинобойня і центральне кишкове відділення. У 1889 році при міських бойнях відкрито скотопрогінний двір, де пунктовий ветеринарний лікар проводив до-забійний огляд тварин. Пунктовим ветеринарним лікарем при Київському скотопрогінному дворі працював К. Є. Стопакевич, який у 1902 році повідомляв Київському міському голові, що на інфекційному дворі Київських скотобоєнь є кам'яне приміщення для явно інфекційно-хворих тварин та приміщення для тварин хворих на чуму. Поблизу цих дворів розміщувалася ветеринарно-поліцейська бойня для забою тварин з метою підтвердження діагнозу хвороби.

Починаючи з 1889 року на міських скотобойнях проводили ще й огляд туш різних видів тварин, привезених у місто для продажу. Так, у зміні §3 «Обов'язкових постанов» Київської міської думи про міські скотобойні (від 20.10.1888 року, 11.05.1889, 28.09.1889 років) зазначено, що привезені у місто для продажу туші великої рогатої худоби, телят, свиней, поросят масою більше 20 фунтів, обов'язково повинні пройти ветеринарний огляд на скотобойні. Водночас обов'язково надавалась довідка ветеринарного лікаря чи за відсутності такої, довідка волосного старшини [1].

Для з'ясування питань ветеринарно-санітарної справи на міських скотобойнях у 1899 році виділено спеціальну підкомісію, головою якої обраний член Санітарної комісії А. К. Столпчевський. Підкомісією ставилося завдання розробити інструкцію для ветеринарних лікарів, що відповідали за ветеринарно-санітарний стан на Київських міських скотобойнях, який проводила Санітарна комісія. Лише у 1899 році розмежовується нагляд суто ветеринарний від нагляду санітарного.

У 1899 році на посаду голови Санітарної комісії призначено ветеринарного лікаря, що сприяло розгляду питань щодо кращої організації ветеринарної справи на міських скотобойнях. До складу комісії входив губернський ветеринар В. І. Вишницький.

Особлива роль щодо ветеринарно-санітарної організації губернії відводиться Окружній ветеринарно-бактеріологічній лабораторії Міністерства внутрішніх справ. Матеріал у лабораторію відправляли свіжий, закритий у банку з притертою кришкою, наповнену гліцерином. При цьому певне місце відводилося чистоті банки, на що звертали увагу [2].

На засіданні підкомісії з розвитку забійної справи в м. Києві піднімалося питання про необхідність впровадження мікроскопічного дослідження м'яса на трихінельоз [4]. Для завідування цією станцією призначався один із п'яти ветеринарних лікарів при міських скотобойнях. З відкриттям мікроскопічної станції Київські міські скотобойні функціонально розділилися на чотири відділи: трихінельозно-мікроскопічна станція; скотобійня і свинобійня; огляд і клейміння м'яса, що завозилось; скотопрогінний двір.

З розвитком лабораторної справи готувалися мікроскопістки, які вміло працювали на контрольно-трихінелоскопічних станціях. Особливо мікроскопістки запрошувалися для роботи за масового забою свиней. Із журналу Київського міського скотовідділу (від 08.01.1904 р.) видно, що на контрольно-трихінелоскопічну станцію при міських скотобойнях, під час посиленого забою худоби запрошувалися для роботи мікроскопістки за рахунок губернської управи [5]. Для отримання звання мікроскопістки, особи жіночої статі складали іспит. Для складання іспиту допускалися особи, які представляли посвідчення ветеринарно-санітарного закладу чи відомої особи, у якому зазначалося, що мікроскопістка займалася під її керівництвом і засвоїла певну техніку. Слід зауважити, що особи, які прагнули отримати звання мікроскопістки працювали на станції лише з дозволу Комісії по завідуванню міськими скотобойнями. При цьому обов'язково ставився до відома старший ветеринарний лікар.

З повторним призначенням В. К. Пономарьова на посаду ветеринарного лікаря м. Києва (1888 р.) провідне місце належить ветеринарно-санітарній діяльності, яка з кожним роком розширювалася. Значна увага стала приділятися молочній справі, нагляду за молоком і молочними продуктами [6].

МКобилянський М. К. у 1900 р. запропонував розширити ветеринарний персонал у м. Києві і ввести обов'язкову постанову відносно утримання ферм і молочної худоби. Для боротьби із туберкульозом він пропонував застосовувати туберкулін, як цінний діагностичний засіб. З'їзд постановив рекомендувати Міському управлінню організувати у місті показову ферму, де і проводити туберкулінізацію усіх корів. Таку показову ферму великої рогатої худоби пізніше організував міський ветеринарний лікар М.П. Слесаревський. Молоко з його ферми поступало у дитячі заклади [7].

Ветеринарно-санітарний нагляд у м. Києві існував за кровосушільним заводом, салотопнею і утилізаційним заводом. Так, при Київських міських скотобойнях функціонував приватний кровосушільний завод Макомаського та приватне підприємство – утилізаційний завод Гольберта, який утримувався на концесійній основі, зумовленій контрактом міської управи з “підрядником” з прибирання трупів і відлову бездомних собак.

Висновки і перспективи. Ветеринарні лікарі м. Києва кінця XIX - початку XX ст. зробили особливий вклад у розвиток ветеринарно-санітарної діяльності, що стало прикладом для організації ветеринарної справи як на Київщині, так і в Україні в цілому.

2Вперше ветеринарними лікарями Київських міських скотобоєнь введено одноманітні правила забою тварин і ветеринарно-санітарної експертизи туш і продуктів забою, що стало прикладом для роботи скотобоєнь в Україні.

3Діяльність ветеринарних лікарів Києва охоплювала майже усі питання ветеринарії, в тому числі і ветеринарно-санітарну організацію в Києві і особливо забійну справу, контроль за якістю молока і молочних продуктів, діяльність кровосушильного заводу та салотопні.

Список використаних джерел

1. Киевские скотобойни // Вестник общественной ветеринарии. – 1899. – № 14. – С. 624-325.
2. Журнал по Киевскому Городскому Скотоотделению №14 от 8 января 1904 г. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 53. – Ед. хр. 158. – Арк. 2.
3. Инструкция для ветеринарных врачей и контрольно-трихинной станции при Киевских городских скотобойнях утвержденная Журналами Киевской Городской Управы от 3 июля 1903 г. за №№ 428-429. – Державний архів м. Києва. – Ф. 163. – Оп. 39. – Ед. хр. 338. – Арк. 2-5.
4. Дуброва, С. П. Киевские городские скотобойни // Вестник общественной ветеринарии. – 1911. – №15. – С. 815-818.
5. Киевские бойни // Вестник общественной ветеринарии. – 1899. – № 15. – С. 658-659.
6. Министерство Внутренних Дел. Киевское губернское правление, ветеринарное отделение. Циркуляр от 19.09.1897 г. №5154. – Державний архів Київської області. – Ф. 1. – Оп. 241. – Д. 394. – Арк. 20.
7. Слесаревский, М. К вопросу о развитии молочного скотоводства в юго-западном крае // Вестник общественной ветеринарии. – 1895. – №11. – С. 398-403.

References

1. Kyevsyke skotoboyny (1899) [Kiev Slaughterhouses]. Vestnyk obshchestvennoy veterynaryy, 14, 624-325.
2. Zhurnal po Kyevskomu Horodskomu Skotootdelenyuy №14 ot 8 yanvaryaya 1904 h. – Derzhavnyy arkhiv m. Kyeva. – F. 163. – Op. 53. – Ed. khr. 158. – Ark. 2.
3. Ynstruktsyya dlya veterynarykh vrachey y kontrol'no-trykhyynnoy stantsyy pry Kyevskykh horodskykh skotoboynyakh utverzhdennaya Zhurnalamy Kyevskoy Horodskoy Upravy ot 3 yyulya 1903 h. za №№ 428-429. – Derzhavnyy arkhiv m. Kyueva. – F. 163. – Op. 39. – Ed. khr. 338. – Ark. 2-5.
4. Dubrova, S. P. (1911). Kyevsyke horodskye skotoboyny // Vestnyk obshchestvennoy veterynaryy, 15,815-818.
5. Kyevsyke boyny (1899). [Kiev slaughterhouses]. Vestnyk obshchestvennoy veterynaryy, 15, 658-659.
6. Mynysterstvo Vnutrennykh Del. Kyevske hubernskoe pravlenye, veterynarnoe otdelenye. Tsyrykulyar ot 19.09.1897 h. №5154. – Derzhavnyy arkhiv Kyiviv'skoyi oblasti. – F. 1. – Op. 241. – D. 394. – Ark. 20.
67. Slesarevskyy, M. (1895). K voprosu o razvytyy molochnoho skotovodstva v yuho-zapadnom krae [On the development of dairy cattle breeding in the south-western region]. Vestnyk obshchestvennoy veterynarii, 11, 398-403.

ВКЛАД ВЕТЕРИНАРНЫХ ВРАЧЕЙ КИЕВА КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX В. В РАЗВИТИЕ ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Н. Н. Стегней

Аннотация. К 1885 году в г. Киеве действовала Санитарная комиссия, в состав которой входили медицинские врачи и не было ни одного ветеринарного врача. Только в 1885 г. Киевский губернатор предложил ввести в состав Санитарной комиссии ветеринарного врача. Первым ветеринарным врачом был назначен В. К. Пономарева (с 1886 г.). С введением этой должности Санитарная комиссия города не определяла сферу деятельности ветеринарного врача. После освобождения В. К. Пономарева, на эту должность был назначен П. Н. Генеvский.

С открытием городских скотобоев (1888), ветеринарная санитария стала занимать ведущее место в деятельности ветеринарных врачей Киева. Уже 20.10.1888 года выдано «Обязательное постановление о городских скотобойнях и пользовании ими», чем был введен однообразный порядок в боенское дело.

В 1899 г. специальной подкомиссией, под председательством А. К. Стелпчевського, были выданы инструкции для ветеринарных врачей по правилам убоя животных и ветеринарно-санитарной экспертизы туш и продуктов убоя.

Ветеринарные врачи Киева осуществляли ветеринарно-санитарный надзор не только за бойней, но и за качеством молока и молочных продуктов, при этом особое внимание уделялось степени загрязнения молока бактериями и механическими примесями.

Ключевые слова: Киев, ветеринарно-санитарная деятельность, ветеринарный врач, скотобойни

INVESTMENT OF VETERINARIAN DOCTORS OF KIEV OF THE END OF XIX – BEGINNING OF XX CENTURIES IN DEVELOPMENT OF VETERINARY AND SANITARY ACTIVITY IN UKRAINE

M. M. Stegney

Abstract. Until 1885, in Kyiv operated a sanitary commission which including medical doctors and was not a single veterinarian in it. Only in 1885 the Kiev governor proposed to enter into the sanitary commission the veterinarian doctor. First veterinary doctor as part of this commission was appointed V. K. Ponomarev. But with the introduction of this post, the sanitary commission of the city did not define the scope of the veterinarian's activities. After dismissal V. K. Ponomarev, on post of veterinarian doctor was appointed P. M. Henevsky.

With the opening of cities slaughterhouses (1888), veterinary sanitation began to occupy a leading place in the activities of veterinarians in Kiev. Already on October 20, 1888 was made public the "Obligatory Decree about city's slaughterhouses and their uses". These regulations introduced monotonous order in the slaughter case.

In 1899, a special subcommittee, leded by A. K. Stelpchevsky, issued instructions for veterinarians about animal slaughter and veterinary and sanitary examination of carcasses and products of slaughter.

Veterinary doctors in Kiev carried out veterinary and sanitary supervision not only at slaughterhouses, but also for the quality of milk and milk products, with particular attention paid to the degree of contamination of milk with bacteria and mechanical impurities.

Keywords: Kyiv, veterinary and sanitary activities, veterinarian doctor, slaughterhouses
Keywords: Kyiv, veterinary and sanitary activities, veterinarian doctor

УДК 636.52/.58082474

ОСОБЛИВОСТІ ЖИРНОКИСЛОТНОГО СКЛАДУ ПЕЧІНКИ ПЕРЕПЕЛІВ У РІЗНІ ПЕРІОДИ ОНТОГЕНЕЗУ

В. В. ТРАЧ, асистент кафедри мікробіології, фармакології та гігієни тварин

Подільський державний аграрно-технічний університет

В. В. ДАНЧУК, доктор сільськогосподарських наук, професор, заступник директора з наукової та навчальної роботи Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК

**Національний університет біоресурсів і природокористування
України**

E-mail: trach-vv@ukr.net

Анотація. Показано жирнокислотний склад печінки 1-добових перепелів та їх 14-добових ембріонів. Як у печінці 14-добових ембріонів, так і у 1-добових перепелів визначається найвища частка ненасичених жирних кислот, з них: 38,42 % – у печінці 14-добових ембріонів та 36,51 % – у печінці 1-добових перепелів. Це поліненасичені жирні кислоти.

Встановлено, що як у печінці 14-добових ембріонів, так і у 1-добових перепелів серед усіх жирних кислот спостерігається найвищий вміст олеїнової жирної кислоти – 34,26 %, далі йде лінолева – 20,18 % і дещо менше пальмітинової – 16,58 %. Дослідженнями встановлено, що з 14-ї доби інкубації до 1-добового віку у перепелят дещо знижується загальний вміст жирних кислот у печінці у порівнянні з ембріональним

© В. В. ТРАЧ, В. В. ДАНЧУК, 2017